

YANGI O'ZBEKISTONDA YOSHLAR UCHUN YARATILAYOTGAN IMKONIYATLAR: TA'LIM, ILM-FAN VA TASHABBUSLARDAN TARAQQIYOT SARI

To'xtayeva Shaxzoda

Termiz davlat universiteti 2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu ilmiy-amaliy maqolada Yangi O'zbekistonni barpo etish va Uchinchi Renessans poydevorini shakllantirish jarayonida yoshlarga qaratilayotgan yuksak e'tibor, ularning sifatli ta'lim olishi, ilm-fan va innovatsion faoliyat bilan shug'ullanishi hamda ijtimoiy-iqtisodiy tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinadi. Maqolada yoshlar siyosatining huquqiy-institutsional bazasi, OTMlardagi tub o'zgarishlar, raqamlashtirish davrida kadrlar tayyorlash va Termiz davlat universiteti misolida janubiy hududlardagi oliy ta'lim imkoniyatlari batafsil yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, yoshlar siyosati, ta'lim islohotlari, Uchinchi Renessans, Termiz davlat universiteti, ilm-fan, innovatsiya, raqamlashtirish, startaplar, inson kapitali.

АННОТАЦИЯ: В данной научно-практической статье анализируются реформы, направленные на поддержку молодежи, получение качественного образования, занятие научной и инновационной деятельностью, а также социально-экономические инициативы в процессе строительства Нового Узбекистана и формирования фундамента Третьего Ренессанса. В статье подробно освещены правово-институциональная база молодежной политики, коренные изменения в вузах, подготовка кадров в эпоху цифровизации и возможности высшего образования в южных регионах на примере Термезского государственного университета.

Ключевые слова: Новый Узбекистан, молодежная политика, реформа образования, Третий Ренессанс, Термезский государственный университет, наука, инновации, цифровизация, стартапы, человеческий капитал.

ABSTRACT

This scientific-practical article analyzes the comprehensive reforms aimed at supporting youth, ensuring quality education, promoting scientific and innovative activities, and encouraging socio-economic initiatives within the framework of building New Uzbekistan and establishing the foundation of the Third Renaissance. The article details the legal and institutional framework of youth policy, radical transformations in higher education institutions, workforce development in the digital age, and higher education opportunities in southern regions using Termez State University as a case study.

Keywords: New Uzbekistan, youth policy, education reforms, Third Renaissance, Termez State University, science, innovation, digitalization, startups, human capital.

KIRISH: YANGI O‘ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA YOSHLAR OMILI

Har qanday suveren davlatning mustahkam poydevori, uning iqtisodiy qudrati, barqaror ijtimoiy rivojlanishi va xalqaro hamjamiyatdagi nufuzi bevosita o‘zida kelayotgan yosh avlodning intellektual salohiyati, ma’naviy yetukligi, zamonaviy kasb va hunarlarni qanchalik chuqur egallaganiga bog‘liqdir. Bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasi aholisining 60 foizga yaqinini 30 yoshgacha bo‘lgan yoshlar tashkil etishi mamlakatimiz uchun ulkan demografik ustunlik, ayni paytda katta strategik mas’uliyat ekanligidan dalolat beradi. Mamlakatimizda Uchinchi Renessans poydevorini barpo etishdek ulug‘vor maqsad ilgari surilayotgan hozirgi davrda yoshlar masalasi shunchaki ijtimoiy sohaning bir qismi emas, balki davlat va jamiyat rivojlanishining hal qiluvchi kuchiga aylandi. Ta’lim va ilm-fanga investitsiya kiritish, yoshlarning innovatsion g‘oyalarini qo‘llab-quvvatlash va ularning ijtimoiy faolligini oshirish Yangi O‘zbekiston strategiyasining markaziy yo‘nalishlaridan birini tashkil etadi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek: “Biz Yangi O‘zbekistonni barpo etishda zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega, mustaqil fikrlaydigan, azmu shijoatli yoshlarimizga tayanib ish ko‘ramiz. Yoshlarimizga imkoniyat yaratib berish – kelajakka, mamlakatimizning taraqqiyoti va qudratiga kiritilgan eng katta sarmoyadir”. Ushbu tadqiqotiy va tahliliy maqolaning maqsadi – Yangi O‘zbekistonda yoshlarga yaratilayotgan imkoniyatlarning asosiy yo‘nalishlarini, xususan, ta’lim tizimidagi islohotlar, ilm-fan va innovatsion infratuzilmaning rivoji, yoshlar tashabbuslarini rag‘batlantirish mexanizmlari hamda Termiz davlat universiteti misolida hududiy OTMlardagi amaliy natijalarni har taraflama yoritib berishdan iboratdir.

1-BOB. YANGI O‘ZBEKISTONDA YOSHLAR SIYOSATINING HUQUQIY VA INSTITUTIONAL ASOSLARI

1.1. Konstitutsiyaviy kafolatlar va normativ-huquqiy baza

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatining huquqiy poydevori xalqaro huquq normalari hamda zamonaviy jamiyat talablariga mos ravishda tubdan qayta ko‘rib chiqildi. Yangi tahrirdagi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida yoshlarning shaxsiy, ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy huquqlari alohida moddalarda o‘z aksini topdi. Jumladan, davlat yoshlarning ma’naviy, intellektual, jismoniy va axloqiy jihatdan rivojlanishiga, ularning ta’lim olish va mehnat qilish huquqlarini ro‘yobga chiqarishga ko‘maklashishi konstitutsiyaviy darajada muhrlandi. Shuningdek, “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni va uning

ijrosini ta'minlashga qaratilgan Prezident farmonlari hamda Hukumat qarorlari yosh avlod vakillarining jamiyatda o'z o'rnini topishida muhim huquqiy kafolat bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu huquqiy hujjatlar yoshlarni ijtimoiy himoya qilish, ularning bandligini ta'minlash, tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish hamda iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha aniq mexanizmlarni belgilab berdi.

1.2. Institutsional tuzilmalar va mahalla darajasidagi manzilli ishlash tizimi

Yoshlar bilan ishlash samaradorligini oshirish maqsadida respublikamizda mutlaqo yangi institutsional tuzilma – Yoshlar ishlari agentligi va uning joylardagi hududiy boshqarmalari hamda tuman (shahar) bo'limlari tashkil etildi. Bu tizim yoshlar masalalari bo'yicha davlat siyosatini yagona markazdan muvofiqlashtirish va tezkor qarorlar qabul qilish imkonini berdi. Xususan, mahallalarda "Yoshlar yetakchisi" institutining joriy etilishi yoshlar bilan ishlashni yangi bosqichga olib chiqdi. Endilikda har bir mahalladagi yoshlarning muammolari, intilishlari va ehtiyojlari bevosita o'rganilib, "Yoshlar balansi" shakllantirilmoqda. Og'ir ahvoldagi, ishsiz yoki ijtimoiy yordamga muhtoj yoshlar "Yoshlar daftari"ga kiritilib, ularga manzilli moddiy, huquqiy va psixologik yordam ko'rsatilmoqda. Bular sirasiga ta'lim kontrakt summasini qoplash, kasb-hunarga o'qitish va mehnat qurollari ajratish kabi amaliy chora-tadbirlar kiradi.

2-BOB. OLIY TA'LIM TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR VA SIFAT O'SISHI

2.1. Oliy ta'lim bilan qamrov darajasini oshirish va moddiy-texnik bazani mustahkamlash

Sifatli va hamma uchun ochiq bo'lgan oliy ta'lim – barqaror rivojlanish va inson kapitalini yuksaltirishning eng samarali vositasidir. Ilgari respublikamizda munosib bilimga ega bo'lgan minglab yoshlar oliy ta'lim muassasalarida o'rinlar cheklangani sababli o'qishga kira olmas edi. So'nggi 7-8 yil davomida olib borilgan jadal islohotlar natijasida OTMLar soni uch barobardan ziyodga ortdi, oliy ta'lim bilan qamrov darajasi esa 9 foizdan 40 foizdan yuqoriga ko'tarildi. Mamlakatimizda Prezident maktablari, Ijod maktablari hamda ixtisoslashtirilgan maktablar tarmog'ining kengayishi OTMLar uchun intellektual tayyor kadrlarni yetkazib berishda muhim bo'g'in bo'ldi. Shu bilan birga, oliy ta'limda kredit-modul tizimiga o'tilishi talabalarga o'quv trayektoriyasini mustaqil belgilash, mustaqil mutolaa qilish va amaliyotga ko'proq urg'u berish imkonini yaratdi.

2.2. Termiz davlat universiteti misolida hududiy OTMLardagi sharoitlar va imkoniyatlar

Yangi O'zbekistondagi ta'lim islohotlarining yaqqol amaliy ifodasini janubiy sarhadimiz bo'lmish Surxondaryo viloyatidagi yetakchi ilmiy-ma'rifiy maskan – Termiz davlat universiteti (TerDU) misolida ham ko'rish mumkin. So'nggi yillarda universitetning moddiy-texnik va o'quv-uslubiy bazasi tubdan yangilandi:

Zamonaviy infratuzilma: Universitetda zamonaviy o'quv binolari, axborot-resurs markazlari, elektron kutubxonalar va eng so'nggi rusumdagi kompyuter texnikasi bilan jihozlangan o'quv xonalari talabalar foydalanishiga topshirildi.

Laboratoriyalar va tadqiqot markazlari: Aniq va tabiiy fanlar, muhandislik va biotexnologiya yo'nalishlarida ilg'or laboratoriya uskunalari o'rnatilib, talabalarning nazariy bilimlarini bevosita amaliyotda sinab ko'rishlariga sharoit yaratildi.

Xalqaro akademik hamkorlik: TerDU dunyoning nufuzli OTMLari bilan yaqin hamkorlik o'rnatgan bo'lib, Erasmus+ va boshqalar qatorida akademik almashinuv dasturlari hamda qo'shma ta'lim dasturlari (double degree) muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda.

Xorijiy tillarni o'rganishni rag'batlantirish: Talabalarning xalqaro til sertifikatlarini (IELTS, Goethe-Zertifikat, CEFR va b.) olishi uchun maxsus grantlar va rag'batlantirish mexanizmlari yo'lga qo'yilgan.

Biz – Termiz davlat universiteti talabalari uchun yaratilgan ushbu zamonaviy sharoitlar nafaqat sifatli bilim olishimizga, balki mamlakatimiz va xalqaro miqyosdagi ilmiy loyihalarda munosib ishtirok etishimizga mustahkam zamin yaratmoqda.

3-BOB. ILM-FAN, INNOVATSIYA VA RAQAMLI IQTISODIYOT SOHA IMLONİYATLARI

3.1. Yosh olimlarni qo'llab-quvvatlash va ilmiy-tadqiqot bazasini rivojlantirish

Yangi O'zbekistonda ilm-fanga va yosh tadqiqotchilarga e'tibor davlat siyosatining asosiy poydevorlaridan biridir. Yoshlarning ilmiy izlanishlarini moliyalashtirish uchun maxsus grant dasturlari, "Yosh olimlar" tanlovlari va Innovatsion rivojlanish agentligi liniyasi bo'yicha yuzlab amaliy hamda startap loyihalari moliyalashtirilmoqda. Iqtidorli yosh tadqiqotchilarning xalqaro ilmiy jurnallarda (Scopus, Web of Science) maqolalar chop etishi, ularning ilmiy ishlanmalarini tijoratlashtirish va ishlab chiqarishga joriy etishi uchun moddiy va ma'naviy rag'batlantirish tizimi yo'lga qo'yildi. Bu esa ilmiy kadrlar salohiyatining yosharishiga va ilmiy izlanishlarning amaliy samaradorligi oshishiga xizmat qilmoqda.

3.2. Raqamlashtirish, IT-sohasi va startap ekotizimi

Zamonaviy dunyoda iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri raqamli texnologiyalardir. Shu bois, O'zbekistonda yoshlarni IT-sohasiga keng jalb etish va ularni xalqaro mehnat bozorida raqobatbardosh munosib kadrlar etib tayyorlash borasida ulkan ishlar amalga oshirildi:

"Bir million o'zbek dasturchilari" loyihasi: Minglab yoshlarga bepul va sifatli raqamli ta'lim olish hamda zamonaviy dasturlash tillarini egallash imkonini berdi.

IT-Parklar va Incubation Markazlari: Respublikamizning barcha hududlarida, jumladan Surxondaryo viloyatida ham IT-Park filiallari va universitetlar qoshida inkubatsiya markazlari faoliyat ko'rsatmoqda.

Imtiyozlar va grantlar: IT-sohasida o'z biznesini boshlamoqchi bo'lgan yoshlarga imtiyozli kreditlar va startap grantlari ajratilmoqda. Natijada yoshlarimiz o'z uylarida o'tirgan holda xalqaro outsorsing xizmatlarini

ko'rsatib, iqtisodiyotimizga daromad keltirmoqda.

4-BOB. YOSHLAR TASHABBUSLARI, TADBIRKORLIK VA IJTIMOIIY FAOLLIK

4.1. Yoshlar tadbirkorligini va bandligini ta'minlash

Iqtisodiy taraqqiyotning muhim sharti yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash va ularni daromadli mehnat bilan ta'minlashdir. O'zbekistonda yosh tadbirkorlar uchun soliq va bojxona imtiyozlari, yer va bino ajratish mexanizmlari joriy etildi. "Har bir yoshga – bir gektar", "Keleshak bunyodkori" va imtiyozli mikrokreditlar orqali yuz minglab yoshlar o'z biznesini yo'lga qo'ydi. Kasb-hunarga va xorijiy tillarga o'qitish markazlarining tarmog'i kengaytirildi. Yoshlarning xalqaro mehnat bozorida munosib o'rin egallashlari hamda yuqori daromadli kasblarga ega bo'lishlari uchun davlat tomonidan subsidiya va grantlar ajratilmoqda.

4.2. Ma'naviy-ma'rifiy loyihalar, "Besh tashabbus" va jamoatchilik ishlari

Yoshlarning faqatgina iqtisodiy va bilim ko'nikmalarini emas, balki ularning ma'naviy va madaniy salohiyatini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Shu maqsadda respublika miqyosida o'tkazib kelinayotgan "Besh muhim tashabbus" olimpiadalari millionlab yoshlarni madaniyat, san'at, sport, IT va kitobxonlik harakatlariga qamrab oldi. Shuningdek, "Zakovat" intellektual o'yinlarining davlat darajasida qo'llab-quvvatlanishi yoshlar o'rtasida bilim olish va intellektual bellashuv muhitini yangi bosqichga olib chiqdi. Termiz davlat universiteti talabalari ham ushbu ma'rifiy harakatlarda va volontyorlik loyihalarida, ekologik aksiyalarda faol qatnashib, hududimiz va jamiyatimiz taraqqiyotiga munosib hissa qo'shib kelishmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Yangi O'zbekistonda yoshlarga qaratilayotgan e'tibor hamda yaratilayotgan keng ko'lamlı imkoniyatlar mamlakatimiz kelajagining, Uchinchi Renessansning mustahkam va ishonchli poydevoridir. Ta'lim, ilm-fan, innovatsiyalar hamda ijtimoiy-iqtisodiy tashabbuslarning uzviy uyg'unlashuvi yoshlarning har taraflama raqobatbardosh, yetuk va milliy manfaatlariga sadoqatli kadrlar bo'lib yetishishini kafolatlaydi. Biz – Yangi O'zbekiston yoshlari ko'rsatilayotgan ushbu yuksak ishonch va e'tiborni teran anglagan holda, chuqur bilim olishimiz, xorijiy tillarni va zamonaviy texnologiyalarni mukammal egallashimiz hamda o'z tashabbus va ilmiy ishlanmalarimiz bilan Vatanimiz ravnaqiga munosib hissa qo'shishimiz shart. Zero,

mamlakatimizning ertangi taraqqiyoti bugungi yoshlarning g'ayrati, shijoati va ezgu intilishlariga tayanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023. – 80 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 460 b.
3. O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2016-yil 14-sentyabr, O'RQ-406-son.
4. Mirziyoyev Sh.M. Oliy Majlisga va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022.
5. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
6. Abduqodirov A.A., Pardaev A.H. Oliy ta'lim tizimida innovatsion va raqamli texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 210 b.
7. Saidov A.X. Yangi O'zbekiston va inson huquqlari: yoshlar imkoniyatlari. – Toshkent: Adolat, 2023. – 185 b.
8. Termiz davlat universiteti ilmiy axborotnomasi va yillik hisobotlar to'plami. – Termiz: TerDU nashriyoti, 2024–2025 yy.
9. Yoshlar ishlari agentligining yillik tahliliy hisobotlari va ma'lumotnomalari. – Toshkent, 2024–2026 yy.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti ma'lumotlari: www.president.uz
11. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi rasmiy portali: www.edu.uz